

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ-
Σπουδές στις Γλώσσες & τον Πολιτισμό των Χωρών της Ν.Α. Ευρώπης

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ
«Βαλκανική ιστορία»

Διδάσκων	Νιχωρίτης Κωνσταντίνος Αναπληρωτής καθηγητής
Γραφείο Προσωπικού	Νιχωρίτης Κωνσταντίνος, Κτίριο Διοίκησης, 2ος όροφος, Γραφείο 308
Τηλέφωνο	23850 55162
E-mail	knixorit@uowm.gr και knichoritis@yahoo.gr

Περιγραφή μαθήματος
<p>Στο μάθημα αυτό επιχειρείται μια επισκόπηση της ιστορίας των λαών της Βαλκανικής χερσονήσου (Βουλγάρων, Σέρβων, Κροατών, Σλοβένων, Ρουμάνων, Αλβανών) από την εποχή της εμφάνισής τους στα Βαλκάνια μέχρι και την τουρκική κατάκτηση των περιοχών τους. Εξετάζονται οι συνθήκες που οδήγησαν στη διαμόρφωση της εθνικής φυσιογνωμίας τους, η πορεία για τη δημιουργία των βαλκανικών κρατών, καθώς και ο καταλυτικός ρόλος της βυζαντινής αυτοκρατορίας στην οικονομική, πολιτική και πολιτισμική ανέλιξη των λαών αυτών. Σε κάθε ενότητα θα παρουσιάζονται παράλληλα με τα ιστορικά γεγονότα οι προσωπικότητες και η δράση των εκάστοτε ηγεμόνων, και οι συνέπειες των πράξεών τους στην πολιτειακή, κοινωνική και πολιτισμική ζωή των υπηκόων τους. Επίσης εξετάζουμε τις πολιτικές, οικονομικές, πολιτισμικές, εκκλησιαστικές και διπλωματικές σχέσεις ανάμεσα στο Βυζάντιο και τα κράτη της Ανατολικής Ευρώπης (<u>Μεγάλη Μοραβία, Βουλγαρία, Σερβία, Ρωσία</u>). Ο εκχριστιανισμός των χωρών αυτών σε συνδυασμό με την διακίνηση ανθρώπων, ιδεών και υλικών συνέβαλλε στην γνωριμία των σλαβικών λαών με τον βυζαντινό πολιτισμό και το ελληνικό πνεύμα. Εξετάζεται η δημιουργία της σλαβικής γραφής και οι άγιοι Επτάριθμοι: Κύριλλος, Μεθόδιος και οι μαθητές των (Κλήμης, Γοράσδος, Ναούμ, Αγγελάριος και Σάββας). Εξετάζονται ιδεολογικά ρεύματα (πολιτικά, φιλοσοφικά, θρησκευτικά και καλλιτεχνικά) που αναπτύχθηκαν στις βαλκανικές χώρες κατά τον Μεσαίωνα. Καταρχήν το ενδιαφέρον εστιάζεται στο κίνημα του Ησυχασμού, την αίρεση των Βογομίλων και το βυζαντινό Ουμανισμό. Μελετώνται οι θεωρίες τους, η αντιμετώπισή τους από το επίσημο κράτος, οι επιδράσεις και οι συνέπειές τους στην πολιτική, κοινωνική, εκκλησιαστική και πολιτισμική ζωή των βαλκανικών λαών. Τέλος εξετάζονται οι εθνογενέσεις στα Βαλκάνια με την ταυτόχρονα σταδιακή υποχώρηση της οθωμανικής κυριαρχίας ισχύος. Οι ιδιαίτερες κατευθύνσεις και οι στοχεύσεις των βαλκανικών λαών που οδήγησαν στη συγκρότηση αυτόνομων ηγεμονιών και ανεξάρτητων κρατών, η αντίδραση της Πύλης αλλά και η πολιτική-διπλωματική συμπεριφορά των ευρωπαϊκών δυνάμεων στο πλαίσιο επίλυσης του Ανατολικού Ζητήματος και του συσχετισμού δυνάμεων σκιαγραφούν τις εξελίξεις στον βαλκανικό χώρο από το 1804, έτος της πρώτης σερβικής επανάστασης (του πρώτου στα Βαλκάνια ένοπλου αγώνα με εθνοαπελευθερωτικά χαρακτηριστικά) έως και την ανεξαρτητοποίηση της Αλβανίας το 1912.</p>

Μέθοδος διδασκαλίας
Το μάθημα θα περιλαμβάνει διαλέξεις από τον διδάσκοντα, όπως αυτές αποτυπώνονται στις εβδομαδιαίες θεματικές ενότητες (αναλυτική περιγραφή), καθώς και στοχευμένες διαλέξεις προσκεκλημένων καθηγητών για θέματα και περιόδους που ανήκουν στα υπό διαπραγμάτευση ενδιαφέροντα του μαθήματος.

Αναλυτική περιγραφή	
Εβδομάδα #1	Σλαβικές εγκαταστάσεις (Χατζηλέλεκας Δημοσθένης υποψ. δ-ρ)
Εβδομάδα #2	Η δημιουργία του Σλαβικού Αλφαβήτου και ο εκπολιτισμός των Σλάβων από τους αγίους Κύριλλο και Μεθόδιο. (Νιχωρίτης Κ. Αν. καθηγητής)
Εβδομάδα#3	Εθνογένεση και εκχριστιανισμός των Βουλγάρων (Νιχωρίτης Κ. Αν. καθηγητής).

	Το Βουλγαρικό κράτος κατά τους Μέσους Χρόνους – Ιστορία και Πολιτισμός (Νιχωρίτης Κ. Αν. καθηγητής)
Εβδομάδα#4	Το Βουλγαρικό κράτος κατά τους Μέσους Χρόνους – Ιστορία και Πολιτισμός (Νιχωρίτης Κ. Αν. καθηγητής)
Εβδομάδα #5	Βαλκανικοί λαοί κατά τους Μέσους Χρόνους (Σερβία- Μαυροβούνιο, Κροατία, Σλοβενία). (Χατζηλέεγκας Δημοσθένης υποψ. δ-ρ)
Εβδομάδα#6	Ιδεολογικά ρεύματα κατά την Μεσαιωνική περίοδο –Βογόμελοι, Ησυχασμός, -Άγιον Όρος και Λαοί της Βαλκανικής (Νιχωρίτης Κ. Αν. καθηγητής)
Εβδομάδα#7	Οι Παραδουνάβιες Ηγεμονίες: Από τους Δάκες στο σύγχρονο ρουμανικό εθνικό κράτος (Σούτσιου Τσιπριάν-Λέκτωρ)
Εβδομάδα#8	Η τελευταία εθνογένεση στα Βαλκάνια: Από τον Σύνδεσμο της Πριζρένης στο Αλβανικό κράτος (Ντοράτσι Μιράντα δ-ρ)
Εβδομάδα#9	Το βουλγαρικό εθνικό κίνημα: από την εκκλησιαστική στην εθνική ανεξαρτησία
Εβδομάδα#10	Το Βορειοηπειρωτικό (Ιακωβίδης Σάββας, υποψ. δ-ρ)
Εβδομάδα#11	<i>Το Μικρασιατικό (Μπουμπουγιατζή Ευαγγελία, δ-ρ)</i>
Εβδομάδα#12	Παρουσιάσεις εργασιών

Ζητήματα κατοχύρωσης της συμμετοχής στο μάθημα και κατοχύρωσης βαθμού

Για την κατοχύρωση του μαθήματος απαιτείται:

α) η παρουσία των συμμετεχόντων στις εβδομαδιαίες ενότητες. Ο μέγιστος αριθμός επιτρεπόμενων απουσιών ανέρχεται, σύμφωνα με τον εσωτερικό κανονισμό (άρθρο 6, παρ. 6.1), στις τρεις (3) για κάθε συμμετέχοντα/ουσα,

β) η συγγραφή γραπτής εργασίας, ατομική για κάθε φοιτητή. Η γραπτή εργασία και παραδίδεται σε έντυπη μορφή στο τέλος του εξαμήνου.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Avenarius Alexander, (2008) Ο Βυζαντινός Πολιτισμός και οι Σλάβοι. Το Πρόβλημα της Πρόσληψης και του Μετασχηματισμού του Βυζαντινού Πολιτισμού από τους Σλαβικούς Λαούς (από τον 6^ο έως τον 12^ο αιώνα), (μετάφρ. Αγγελική Δεληκάρη), Αθήνα, Εκδόσεις Δημ. Ν. Παπαδήμας

Γόνη Δημητρίου, (2002) *Ιστορία των Ορθοδόξων Εκκλησιών Βουλγαρίας και Σερβίας*. Αθήνα: Αρμός.

Jelavich Barbara, (2006) *Ιστορία των Βαλκανίων, 18^ο-20^ο αιώνας*, τόμ. 1-2, Βάσια Τσοκόπουλος (επιμ.), μετάφρ. Χριστίνα Δεληστάθη, Πολύτροπον, Αθήνα.

Djordjevic D., *Ιστορία της Σερβίας (1800-1918)*, μετάφρ. Νικόλαος Παπαρρόδος, Βάνιας, Θεσσαλονίκη 2001.

Καστελλάν Ζωρζ, (1991) *Ιστορία των Βαλκανίων, 14^ο-20^ο αι.*, μετάφρ. Βασιλική Αλιφέρη, Γκοβόστη, Αθήνα..

Κιτρομηλίδης Πασχάλης Μ., (2000) *Η Γαλλική Επανάσταση και η Νοτιοανατολική Ευρώπη*, Εκδόσεις «Πορεία», Αθήνα.

Λάσκαρις Μ.Θ., (2006) *Το Ανατολικό Ζήτημα (1800-1923)*, Επίκεντρο, Θεσσαλονίκη.

Λουγγής Τηλέμαχος, (1995) «Εισαγωγή στις ιστορικές σχέσεις Ελληνισμού και Σλάβων», στο: Συλλογικό:Θέματα Ελληνικής Ιστορίας.Μαρξιστική προσέγγιση, εκδ.Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 1995, σελ.13-27.

Μαζάκουερ Μαρκ, (2003)*Τα Βαλκάνια*, μετάφρ. Κωνσταντίνος Κουρεμένος, δ' έκδ., Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα.

Μαλιγκούδης Φαίδων, (1988) Σλάβοι στη Μεσαιωνική Ελλάδα, Βιβλιοθήκη Σλαβικών Μελετών Ι, εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη.

Μαυρομάτης Λεωνίδας, (1990) «Σλάβοι» στο Συλλογικό: Παγκόσμια Ιστορία-Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια, τομ.24, Β', Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα, 1990, σελ.294-296.

Νιχωρίτης Κ. (2004) *Η Επίδραση του Αγίου Όρους στον Πνευματικό Βίο των Ορθοδόξων Σλάβων*. Θεσσαλονίκη: Εκδ. Οίκος Αντ. Σταμούλη

Νιχωρίτης Κ.. (2002) *Οι Άγιοι Κύριλλος και Μεθόδιος (Οι Αγώνες τους για την Ένταξη των Σλάβων στον*

Βυζαντινό Πολιτισμό και τα Ελληνικά Γράμματα). Θεσσαλονίκη: Εκδ. Οίκ. Αντ Σταμούλη.

Νυσταζοπούλου-Πελεκίδου Μαρία, (1993) *Σλαβικές εγκαταστάσεις στη Μεσαιωνική Ελλάδα*. Γενική επισκόπηση, εκδ. Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν, Αθήνα.

Nicol D., (1991) *Το δεσποτάτο της Ηπείρου (1267-1479)*. Μια συνεισφορά στην ελληνική ιστορία κατά τον Μεσαίωνα, Ελληνική Ευρωεκδοτική, Αθήνα.

Νυσταζοπούλου-Πελεκίδου Μ., (1999) *Η Μακεδονία στη βυζαντινή εποχή: "Θέματα Ιστορίας"*, Β' Ενιαίου Λυκείου, βιβλίο καθηγητή (Επιλογής), ΟΕΔΒ, Αθήνα 1999, 23-37.

Νυσταζοπούλου-Πελεκίδου Μ., (1992) *Οι Βαλκανικοί λαοί κατά τους Μέσους Χρόνους*, Βάνιας, Θεσσαλονίκη

Νυσταζοπούλου - Πελεκίδου Μ., (1991) *Οι Βαλκανικοί λαοί*. Από την τουρκική κατάκτηση στην εθνική αποκατάσταση, Βάνιας, Θεσσαλονίκη

Obolensky D., (1991) *Η Βυζαντινή Κοινοπολιτεία*. Ανατολική Ευρώπη 500-1453, μετ. Γ. Τσεβρεμέζ, Βάνιας, Θεσσαλονίκη.

Ostrogorsky G., (1978-1981) *Ιστορία του Βυζαντινού Κράτους*, μετ. Ι. Παναγόπουλος, 3 τόμοι, Ιστορικές Εκδόσεις Στ. Βασιλόπουλος, Αθήνα.

Ουνταλτσόβα Ζ.- Λιτάβριν Γ -Μεντβέντεφ Ν., (1995) *Βυζαντινή διπλωματία*, μετ. Π. Ματέρη-Δ. Πατέλης, *Ελληνικά Γράμματα*, Αθήνα.

Πατούρα Σοφία, (1997) «*Η εικόνα των πρώιμων Σλάβων του Δούναβη στις βυζαντινές αφηγηματικές πηγές*», *Βυζαντικά*, τόμ. 17 (1997),σελ.449-463

Παπαδριανός Ιωάννης, (1998) *Διαβαλκανικά Ιστορικά Δοκίμια. Τόμος πρώτος: Οι Βαλκανικοί Λαοί. Από την Κάθοδο των Σλάβων ως την Εμφάνιση των Οθωμανών (7^{ος}-μέσα 14^{ου} αιώνα)*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Αφοί Κυριακίδη Α.Ε.

Runciman St., (1986) *Η τελευταία βυζαντινή αναγέννηση*, μετ. Λ. Καμπερίδης, Δόμος, Αθήνα.

Runciman St., (1977-1979) *Ιστορία των Σταυροφοριών*, 3 τόμοι, μετ. Ν.Κ.Παπαρρόδου, Δ/νσις Εκδόσεων Γεν. Επιτελείου Στρατού, Αθήνα.

Σφέτας Σπυρίδων, *Από την οθωμανική κατάκτηση των Βαλκανίων μέχρι τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο (1354-1918)*, τόμ. 1, Βάνιας, Θεσσαλονίκη 2009

Sugar P.F., (1994) *Η Νοτιοανατολική Ευρώπη κάτω από οθωμανική κυριαρχία (1354-1804)*, μετ. Π. Χ. Μπαλουξή, 2 τόμοι, Σμίλη, Αθήνα.

Σταυριανός Λ. Σ., (2007) *Τα Βαλκάνια. Από το 1453 και μετά*, Βασίλης Γούναρης (επιμ.), μετάφρ. Ελένη Δελιβάνη, Βάνιας, Θεσσαλονίκη.

Ταχιάος Αντώνιος-Αιμίλιος, (2006) *Βυζάντιο – Σλάβοι – Άγιον Όρος. Αναδρομή σε Αμοιβαίες Σχέσεις και Επιδράσεις*, Θεσσαλονίκη, University Studio Press.

Τοδορονα Μαρία, *Βαλκάνια, η δυτική φαντασίωση*, μετάφρ. Ιουλία Κολοβού, Εκδόσεις Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 2000.

Χριστοφιλοπούλου Αικ., *Βυζαντινή Ιστορία*, 3 τόμοι, Βάνιας, Θεσσαλονίκη 1991-1997.

Vasiliev A. A., (1954) *Ιστορία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας*, μετ. Δ. Σαβράμης, Μπεργαδής, Αθήνα.